

Ο ΑΓΩΓΟΣ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ TCP (TransCaspianPipeline)

-

Εισαγωγή: Στις 21 Ιανουαρίου 2021 υπεγράφη μια σημαντική συμφωνία μεταξύ του Αζερμπαϊτζάν και Τουρκμενιστάν.

Μετά από σχεδόν 30 χρόνια συνομιλιών, επιχειρημάτων και απειλών, το Αζερμπαϊτζάν και το Τουρκμενιστάν συμφώνησαν να αναπτύξουν από κοινού ένα αμφισβητούμενο πεδίο υδρογονανθράκων (Dostulk), που βρίσκεται στην Κασπία Θάλασσα περίπου στο κοινό "θαλάσσιο" όριο μεταξύ των δύο χωρών.

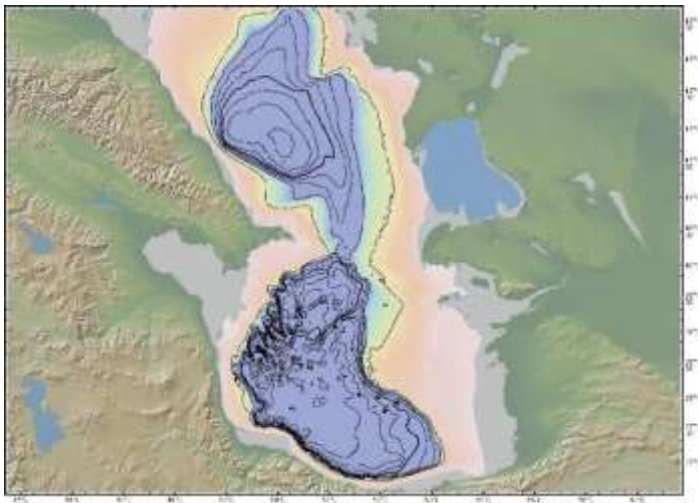
Το γεγονός αυτό καθαυτό δεν θα είχε μεγάλη σημασία γιατί η από κοινού εκμετάλλευση ενός κοιτάσματος που βρίσκεται στο όριο δύο Κρατών είναι κάτι συνηθισμένο στην Δύση και γίνεται με κανόνες που έχουν μεγάλο εύρος αποδοχής.

Το σημαντικό όμως είναι, ότι μέσω του γεγονότος αυτού, οι δυο χώρες που είχαν πολλές και σημαντικές διαφορές στο παρελθόν, αρχίζουν να βρίσκουν σημεία επαναπροσέγγισης με βάση το κοινό συμφέρον.

Βέβαια το Αζερμπαϊτζάν άρχισε να αναπτύσσει νωρίτερα δύο πετρελαιοφόρες περιοχές στην περιοχή της Κασπίας, το Chirag το 1997 και το Azeri το 2002, με τη βοήθεια μιας διεθνούς κοινοπραξίας υπό την ηγεσία της BP, πριν να επιλύσει τη διαφωνία ιδιοκτησίας με το Τουρκμενιστάν, γεγονός το οποίο δημιούργησε τριβές. Σήμερα όμως φαίνεται ότι κάνουν ένα βήμα συμφιλίωσης μέσω μιας πρότασης για κοινή εκμετάλλευση και μέσω αυτής θέτουν τις βάσεις για την υλοποίηση ενός παλαιού ονείρου που έχει αναβληθεί στο παρελθόν.

Δηλαδή την κατασκευή ενός υποθαλάσσιου αγωγού που θα μεταφέρει τα μεγάλα κοιτάσματα αερίου του Τουρκμενιστάν μέσω του Αζερμπαϊτζάν στην διψασμένη για ενέργεια Ευρώπη.

Ανάπτυξη: Η Κασπία δεν είναι θάλασσα, αλλά παράλληλα δεν μπορεί να χαρακτηριστεί και ως λίμνη λόγω του μεγάλου μεγέθους της (Έκταση 371.000 τετρ. χλμ. με μέσο βάθος 184 μ. και μέγιστο 1025 μ.) (Σχήματα 1,1α)

Σχήμα 1: Η Κασπία θάλασσα
Βυθομετρία ανα 100μ. (μαύρες/500 μ.)

Σχήμα 1α:

Τα τελευταία χρόνια δύο σημαντικά γεγονότα έστρεψαν το παγκόσμιο ενδιαφέρον στην περιοχή αυτή.

1. Με αφορμή την έγκριση της ενδιάμεσης σύμβασης για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος, τα πέντε κράτη που συνορεύουν με αυτήν (Ρωσία, Καζακστάν, Τουρκμενιστάν, Αζερμπαϊτζάν, Ιράν), συμφώνησαν στην χάραξη των θαλασσίων χωρικών υδάτων σε βάθος 15 ναυτικών μιλίων από τις ακτές, και επι πλέον παραχωρήθηκαν ακόμη 10 ναυτικά μίλια για αλιεία. Τον Αύγουστο του 2018 υπογράφηκε στο Καζακστάν η τελική σύμβαση, που περιλάμβανε διατάξεις για την χρήση του βυθού, την αλιεία, την ναυτιλία και τα χωρικά ύδατα κάτω από ένα ειδικό νομικό καθεστώς, που δεν προβλέπεται από την σύμβαση του Montego Bay 82 (Σχήμα 2).

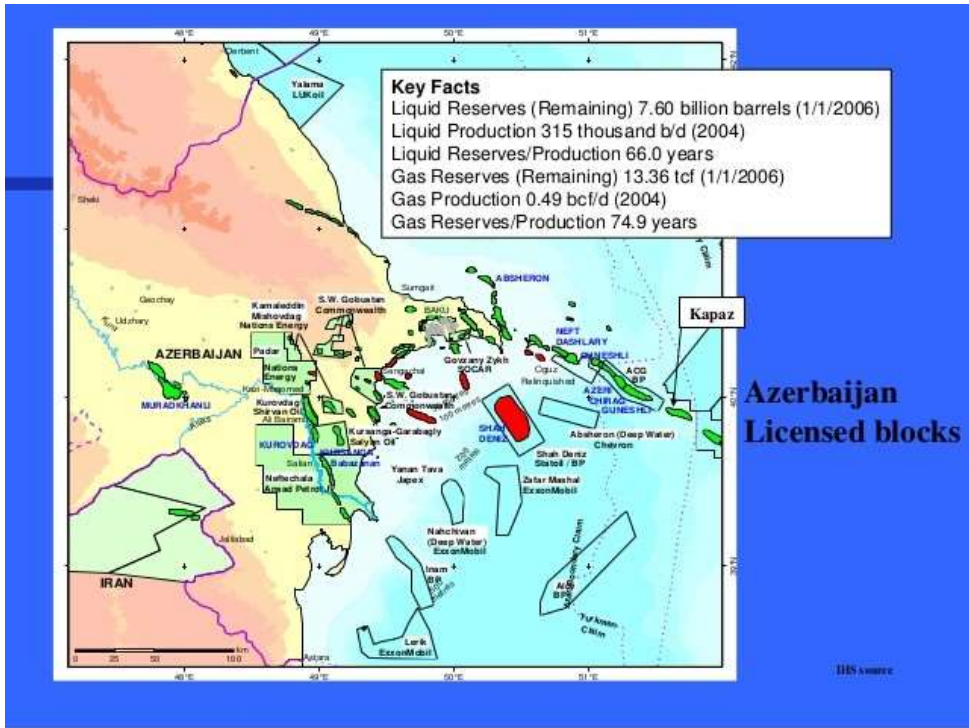

Σχήμα 2: Χωρισμός των υδάτων της Κασπίας

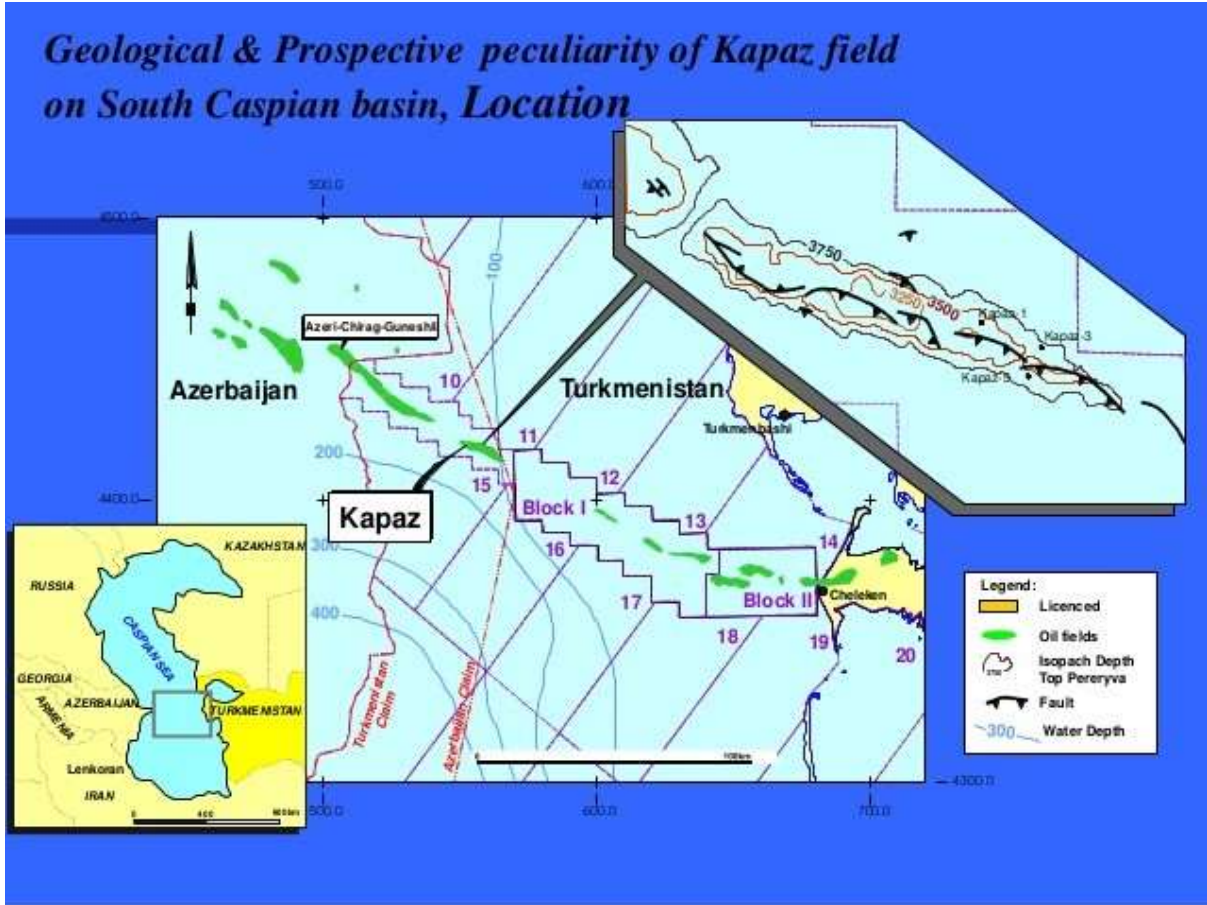
1. Στα ύδατα της Κασπίας θάλασσας ανακαλύφθηκαν σημαντικά κοιτάσματα υδρογονανθράκων, με χαρακτηριστικά αυτά του Αζερμπαϊτζάν (Shah Deniz), μέσω των οποίων ήδη υλοποιείται ένας διαφορετικός δρόμος και πηγή τροφοδοσίας της Ευρώπης με Φυσικό Αέριο, μέσω του συστήματος αγωγών TSCP-ANAP-TAP και όχι μόνον.

Σήμερα με την συμφωνία αυτή το ενδιαφέρον γίνεται εντονότερο διότι:

1. Με αφορμή την εκμετάλλευση αυτού του σημαντικού κοιτάσματος (Dostluk), (που έχει αποδεδειγμένα αποθέματα περίπου 1,4 δισεκατομμυρίων βαρελιών πετρελαίου, το οποίο βρίσκεται στο θαλάσσιο κοινό όριο μεταξύ του Αζερμπαϊτζάν και Τουρκμενιστάν και το οποίο μέχρι πρόσφατα ονομαζόταν από το Αζερμπαϊτζάν Karaz και από το Τουρκμενιστάν Serdar και το οποίο συμφωνήθηκε τώρα να ονομάζεται Dostluk η Dostlug, (Σχήματα 3,4) που σημαίνει φιλία), αποκαθίσταται μια ιδιαίτερη σχέση συνεργασίας μεταξύ του Τουρκμενιστάν και του Αζερμπαϊτζάν (Οι ποσότητες που αναφέρονται στο σχήμα 3 είναι για το σύνολο των υδρογονανθράκων που εντοπίζονται στα αδειοδοτηθέντα θαλασσοτεμάχια από το Αζερμπαϊτζάν).

Σχήμα 3: Το κοίτασμα DOSTULK (παλαιά ονομασία Kapaz ή Serdar)

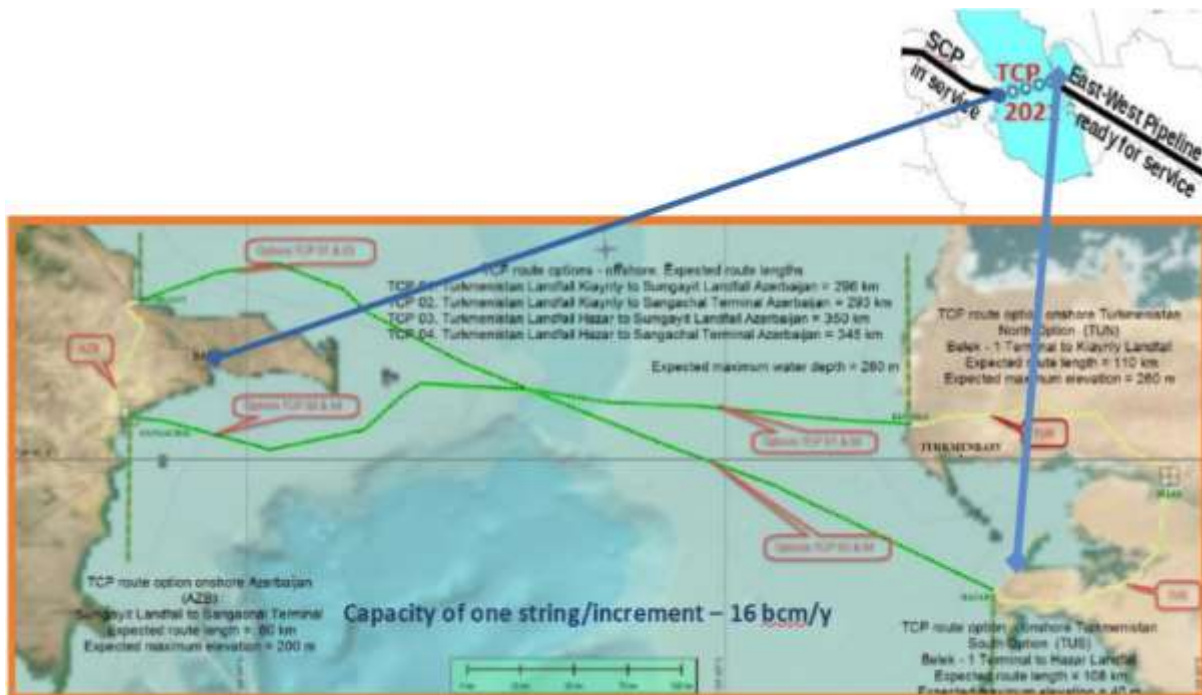
Σχήμα 4: Το κοίτασμα DOSTULK (Καπαζ/Serdar) με ευρύτερα χαρακτηριστικά της περιοχής.

1. Η φιλία αυτή φαίνεται ότι αποτελεί πρόκριμα για την εκ νέου ενεργοποίηση κατασκευής του αγωγού TCP (Trans Caspian Pipeline), ώστε να μεταφέρει τα τεράστια αποθέματα αερίου που ανακαλύφθηκαν στο Τουρκμενιστάν, στην Ευρώπη.

ΟΑγωγόςTCP (Trans Caspian Pipeline)

Αυτός ο αγωγός ήταν ένα παλαιό σχέδιο του 1987, το οποίο δεν καρποφόρησε, αν και υπήρχαν ήδη μελέτες για την μεταφορά των υδρογονανθράκων από το λιμάνι της Shatigk και το Dowletabad στο λιμάνι του Μπακού του Αζερμπαϊτζάν.

Πρόκειται για έναν αγωγό διαμέτρου 36” (0, 91 μ.), μήκους 300 χλμ. μεταφορικής ικανότητας 8-32 δις. κυβ. μετρων αερίου/έτος, συνολικού επενδυτικού κόστους περίπου 5 δις. \$, με εκτιμώμενο χρόνο υλοποίησης τρία (3) χρόνια (Σχέδιο 5).

Map 2. The Trans-Caspian Pipeline (TCP) (Source: [Ministry of Energy of Georgia](#))

Σχέδιο 5: Σενάρια του σχεδιαζόμενου αγωγού TCP

Όπως αναφέρεται σε ένα άρθρο του Κέντρου Στρατηγικών και Διεθνών Σπουδών (CSIS), στο παρελθόν πολλοί αγωγοί σχεδιάστηκαν, άρχισαν να κατασκευάζονται αλλά δεν υλοποιήθηκαν (π.χ Nabucco). Σ' αυτό το άρθρο γίνεται μια προσπάθεια να κωδικοποιηθούν οι παράγοντες που καθορίζουν την πιθανότητα υλοποίησης, σε ένα περιβάλλον που από την φύση του μεταβάλλεται ταχέως. Συγκεκριμένα προσδιορίστηκαν οι πιο κάτω:

1. «Χρειάζεται μια ειδική πηγή υδρογονανθράκων, ένας ικανός εμπορικός πρωταθλητής, μια ευνοϊκή οικονομία και τέλος μια πολιτική στήριξη».

Εξετάζοντας την ύπαρξη αυτών των χαρακτηριστικών για την δυνατότητα υλοποίησης του TCP, το ίδιο άρθρο επισημαίνει ότι: «Πρώτον ότι παρά τα τεράστια αποθέματα του Τουρκμενιστάν, οι μακροχρόνιες συμβάσεις του κράτους αυτού με την Κίνα και την Ρωσία επιβάλλουν την ανάπτυξη μιας νέας πηγής (από τις πολλές που υπάρχουν), δεδομένου ότι τα σημερινά εκμεταλλεύόμενα κοιτάσματα καλύπτουν τα συμβόλαια προς Κίνα και Ρωσία.

Δεύτερον δεν φαίνεται να υπάρχει για την ώρα ένας εμπορικός πρωταθλητής (π.χ ένα διεθνές consortium που θα αναλάβει τα κόστη ερευνών-ανάπτυξης) για να αναπτύξει την βάση πόρων που απαιτούνται, με το δεδομένο ότι το Τουρκμενιστάν συνεχίζει να απαγορεύει τις ξένες επενδύσεις. Η προσπάθεια που έγινε στα τέλη της δεκαετίας του 1990 με την PSG απέτυχε, λόγω μη δυνατότητας οικονομικής συμμετοχής του κατόχου των πηγών τροφοδοσίας (Τουρκμενιστάν).

Συγχρόνως το κόστος ανάπτυξης του ΦΑ λόγω της φύσης του σαν ελαφρό συμπύκνωμα και της παρουσίας θείου είναι υψηλό (χρειάζονται σωληνώσεις με αντιδιαβρωτική προστασία από το θείο που έχουν σημαντικό κόστος), εάν δε συνδυαστεί με την επενδυτική ανάγκη για συμπιεστές και επι πλέον κατασκευές αγωγών ξηράς σε δύσκολο τοπογραφικό υπόβαθρο (επι πλέον κόστος), αποτελεί πρόκληση.

Τρίτον σύμφωνα με σύγχρονες μελέτες, υπό τις παρούσες συνθήκες, το Τουρκμενικό αέριο δεν θα ήταν ανταγωνιστικό ως προς τις τιμές στην Ευρώπη, εν σχέσει αυτού που προέρχεται από το Αζερμπαϊτζάν.

Τέταρτον στον τομέα της πολιτικής υποστήριξης, όπως αναφέρεται στο άρθρο, υπάρχει ενδιαφέρον και από τις δύο ασιατικές χώρες αλλά και από τις ΗΠΑ και την ΕΕ αλλά δεν είναι επαρκές από μόνο του να βοηθήσει στην υλοποίηση, όταν υπάρχουν παράλληλα και οι ανασχετικές δράσεις της Ρωσίας, που δεν επιθυμεί να δει άλλον ανταγωνιστή στην περιοχή της.

Πάντως παρά τις δυσκολίες το έργο έχει συμπεριληφθεί στα έργα κοινού ενδιαφέροντος της ΕΕ (PCI), ώστε να χρηματοδοτηθεί έως και το 75% των επιλέξιμων δαπανών κατασκευής και η οποία δαπάνη θα καλυφθεί από τον προϋπολογισμό της ΕΕ στο πρόγραμμα CEF (Συνδέοντας την Ευρώπη». Το γεγονός αυτό αποδεικνύει το ενδιαφέρον της ΕΕ για την ολοκλήρωση του νοτίου διαδρόμου του ΦΑ (Σχήμα 6).

Figure 1: Sectors of the EU's Southern Gas Corridor

Σχήμα 6: Νότιος διάδρομος Φυσικού Αερίου προς Ευρώπη

Όπως αναφέρεται στο άρθρο <http://w-stream-transcaspian.com/the-project/> ο αγωγός TCP έχει ήδη καταστεί μια βασική και απαραίτητη υποδομή δύο βασικών δικτύων αγωγών εφοδιασμού με ΦΑ της ΕΕ που έχουν ήδη περιληφθεί στα PCI από το Τουρκμενιστάν και το Αζερμπαϊτζάν (ίσως μελλοντικά και από το Καζακστάν και Ουζμπεκιστάν). Μέσω του αγωγού αυτού (TCP) γίνεται σύνδεση με τον (SCP: South Caucasus Pipeline) και μετά υπάρχει διαχωρισμός σε δύο υποδίκτυα. Το ένα είναι μέσω του αγωγού TANAP -TAP που θα καταλήγει στην Ιταλία μέσω της Αδριατικής θάλασσας. Το δεύτερο είναι μέσω του αγωγού White Stream κατά μήκος της Μαύρης Θάλασσας (Σχήμα 7).

Σχήμα 7: Τροφοδοσία της Ευρώπης μέσω του TCP και των υποδικτύων.

Επίσης όπως αναφέρεται σε άρθρο του Michael Fuhrmann (EMEA & Russia Dept., Global Economic & Political Studies Div. Mitsui & Co. Global Strategic Studies Institute), η Ευρωπαϊκή Ένωση εξαρτάται σε ένα ποσοστό 40% όσον αφορά στο φυσικό αέριο από την Ρωσία. Συνεπώς κάθε προσπάθεια διαφοροποίησης των πηγών και των δρόμων εφοδιασμού της αποκτά ιδιαίτερη σημασία. Το πρόγραμμα του αγωγού TCP είναι πολύ παλιό και η ΕΕ εργάζεται πολλά χρόνια για την υλοποίησή του, διότι μέσω αυτού θα υλοποιηθεί ο Νότιος διάδρομος αερίου (SGC).

Όπως αναφέρεται στο άρθρο οι εισαγωγές Φυσικού Αερίου της ΕΕ αναμένεται να αυξηθούν με ένα ετήσιο ρυθμό 0,6% μεταξύ 2020-2030 και θα φτάσουν στα 330 δισ. κυβ. μέτρα το 2025.

Σχεδιάζεται ώστε ένα ποσόν της τάξης των 30 δισ. κυβ. μέτρων ΦΑ να προέρχεται από το Τουρκμενιστάν επιπλέον των 10 δισ. κυβ. μέτρων του αερίου που προέρχεται από το Αζερμπαϊτζάν για μια Ευρώπη που έχει ανάγκη περίπου 450-500 δισ. κυβ. μέτρα.

Ενώ όλες οι προοπτικές φαίνεται να είναι καλές, ιδιαίτερα μετά την υπογραφή της σύμβασης του 2018 που έδωσε αυτονομία κινήσεων στο Αζερμπαϊτζάν και το Τουρκμενιστάν, εν τούτοις παραμένουν μεγάλες αμφιβολίες σχετικά με για δυνατότητες οικονομικής επιβίωσης του έργου.

Όπως αναφέρει ο ο Simon Pirani, ανώτερος επισκέπτης ερευνητής στο Ινστιτούτο Οξφόρδης για τις Ενεργειακές Μελέτες του Ηνωμένου Βασιλείου η τιμή προμήθειας του αερίου αυτού στην Ιταλία θα προσεγγίζει τα 10\$/MMBtu, εν σχέσει με τον ανταγωνισμό που είναι περίπου 2-4 \$/MMBtu (σημερινή τιμή του αερίου που προέρχεται από την Ρωσία αλλά και από άλλες πηγές).

Για μια ακόμη φορά, μετά την πρόσφατη υπογραφή της συμφωνίας για την από κοινού εκμετάλλευση του κοιτάσματος Dostulk μεταξύ Αζερμπαϊτζάν και Τουρκμενιστάν, αναθερμαίνεται το ενδιαφέρον για την υλοποίηση του αγωγού TCP, ο οποίος αν θα εξασφαλίσει συνθήκες βιωσιμότητας, θα ενισχύσει την την προσπάθεια διαφοροποίησης των οδών και των πηγών μεταφοράς του ΦΑ προς την Ευρώπη κατά ένα ποσοστό της τάξης του 10% έως και 20% .

18 Φεβρουαρίου

2021

Λ. Πορτοκαλάκης

Μέλος ΕΛΙΣΜΕ

Σχετικά links:

<https://eurasianet.org/azerbaijan-and-turkmenistan-agreement-advances-caspian-gas-cooperation>

<https://www.rferl.org/a/analysis-turkmenistan-azerbaijan-resolve-a-30-year-dispute-over-caspian-field-/31063736.html>

<https://www.atlanticcouncil.org/blogs/energysource/trans-caspian-pipeline-still-a-pipe-dream/>

<http://w-stream-transcaspian.com/the-project/>